

dalán került sor. A felmérés előtt a két lelőhely között, a Szentegyházi-vízfolyástól K-re fekvő földnyelvszerű magaslatot bejárva kerestük a lelőhelyet a Kökényes-dűlővel összekötő középkori utat, amit azonban egyelőre nem tudtunk minden kétséget kizáróan beazonosítani.

A felmérést Isztin Gyula geodéta-régésztechnikus végezte. A felmérésben részt vett Kőszegi Ádám és Vágusz Milán régésztechnikusok, a terepbejáráson dr. Kiss Gábor régész.

PAP ILDIKÓ KATALIN – ISZTIN GYULA

573. Vatta, Dobogó

(KÖH 39495)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, Á

A Bükkábrányi Bánya fejlesztési tervei miatt szükségessé vált a Bükk-hegységből D felé tartó Geszti- és Csincsepatakok érintett szakaszának mederáthelyezése, ezért a lelőhelyen megelőző feltárást végeztünk. A patakáthelyezés nyomvonalán az ásatási terület meghatározása Paszternák István és Jenei Anita 2003. évi helyszíni szemléje alapján történt. A terepbejárást több alkalommal, részben az ásatással egyidejűleg végeztük. Ennek eredményeképpen intenzív bronzkori és kevésbé jelentős újkőkori és Árpád-kori leletanyagot gyűjtöttünk a Csincse-patak jelenlegi medrének jobb partján.

Az új patakmeder tervezett nyomvonalát kb. 800 m hosszan érinti a régészeti lelőhely, melynek K-i részén 2009 augusztusában kezdtük meg a kutatást. A helyszín vizsgálatokor egyértelművé vált, hogy a lelőhely szorososan kapcsolódik a Vatta-Testhalom néven ismert bronzkori tellhez, annak külső telepe. Az 1864-ben feljegyzett hagyomány szerint ide temették a török korban elpusztult Vatta falu lakosait. 1900-ban a halom akkori birtokosa „felásatta” annak jelentős részét, s az előkerült leleteket (többek között Anjou-kori páncéling, 16. századi kard stb.) a „borsod-miskolczi múzeumnak” adományozta. A halmot ezután elhordták, a felszínét elegyengették, az ezt követő próbaásatások már csak igen gyér eredménnyel szolgáltak. Az előkerült leletek alapján Kalicz Nándor 1968-ban a kora bronzkori hatvani kultúra tell telepei közé sorolta a Testhalom.

A környezetéből mára már csak alig észlelhetően emelkedik ki a halom. A történeti térképes anyagokból azonban egyértelműen kiderült, hogy a domb DK-i része, melyen dolgoztunk, feltehetően maga a tell. Ásatási felszínünk valószínűleg egy horizontális telep, a tell külső részén, ahol a maximális rétegvastagság 60 cm. Ebből 30–35 cm a szántott réteg, a többi pedig egybefüggő, leleteket tartalmazó, fekete réteg, melyben újabb réteget, vagy szinteket nem figyeltünk meg.

Az ásatás megkezdett szakaszának D-i szélén széles árok folytja jelentkezett, amely minden bizonnyal az ásatási felülettől K-re húzódó magasabb kiemelkedésen található sáncárok részlete. A kutatás során az árok átvágásával, helyzetének tisztázásával megerősítést nyert az a feltevésünk, hogy nem a tellt, hanem a külső

települést övező árkot sikerült feltárnunk. Az ásatás jelentőségét is ez adja, hiszen eddig még nem ismertek olyan eredmények, amelyek egy külső sáncárok létét igazolták volna.

A lelőhely rendkívül gazdag leletanyagban. Legkorábbi leleteink a *késő rézkori badeni kultúra* időszakához köthetők (pl. idolfej, kis füles csésze), gödrökből származnak, s keverten fordulnak elő a bronzkori leletanyaggal.

A *hatvani kultúra* több urnasírját is feltártuk. Mivel legtöbbjük a nyelési szintben jelentkezett, ezért nagy részük a gépi földmunkának esett áldozatul. Külön említést érdemel az a sír, amelynek textildíszes urnájában találtunk két kisebb, sárga színű edénykét: egy öblös hasú csuprot és egy jellegzetes hatvani, bordadíszes kis korsót. A csupor és a korsó felszedése után az urna alján, a hamvakon egy nagyon jó megtartású, kettős spirálisban végződő, kisméretű bronz huzalkarperecre bukkantunk.

A 14 urnasírból még kettő tartalmazott bronzékszereket, az egyikben négy kis bronzlemezke, a másikban öt kis bronzkarika volt a hamvak között.

A *füzesabonyi kultúra* csontvázas sírjainak feltárását is nehezítette a gépi bolygatás. Előfordult, hogy csak a koponya és egy bronz huzalkarika került elő a gödörből, máskor pedig csak a csontok lenyomatából rekonstruálhattuk a váz elhelyezkedését. Leggazdagabbnak az a női sír bizonyult, amelybe mellékletként egy bronz karperecet, hajkarikát és négy edényt helyeztek. A férfisírok közül mindössze egy volt, amelyben több edényt is találtunk.

A *késő bronzkori pilinyi kultúra* emlékanyaga a legtöbb esetben a többi kultúráéval keverten fordult elő, azonban úgy tűnik, hogy egy nagyméretű gödörkomplexumban csak ennek a kultúrának a leletei fordultak elő.

A rendkívül gazdag leletanyagban megtalálhatóak a három említett bronzkori kultúra nagyszámú kerámialeletei, házi- és finomkerámia egyaránt. Említést érdemelnek ugyanakkor az egyedi tárgyak: egy aszkosz összeállítható töredékei, agyag kocsimodell, ép és töredékes idolkok (egyiken bebökődött csüngődísz), hegedű alakú idolk, számos állatszobrocska, gazdagon díszített agancszabla oldaltag, miniatúr edénykék.

A település egyik objektuma kútnak bizonyult, amelyből a hatvani és a füzesabonyi kultúrák nagy mennyiségű edénye került ki. A kút aprólékos bontása a 2010. évre maradt.

A 2009. évi ásatási szezonban 300×40 m-en 314 objektumot tártunk fel. Közöttük számos olyan gödört, vagy gödörkomplexumot is, amelyekből oromdíszek, katlantűzhelyek, pácolóedények, nagyméretű, oszlopszerű, „szerkezeti elem”-re utaló agyagtárgyak kerültek ki. Az egyik gödörben egymásra dőlt tárolóedényekből szervesanyag-maradványokat gyűjtöttünk. Az egyik nagyméretű gödörkomplexum omladékának elbontásakor összeroppant edények darabjaira, ág- és karólenyomatot tapasztásdarabokra és szenült gerendamaradványokra bukkantunk.

Munkatársak: Csengeri Piroska, P. Fischl Klára (Miskolci Egyetem) régészek; Gál-Mlakár Viktor, Hajdú Melinda, Horváth Antónia, Nagy Zoltán technikusok; Nagy S. József rajzoló.

KOÓS JUDIT – SIMON LÁSZLÓ

574. Vatta határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, N, Á, Kk

A Bükkábrányi Bánya fejlesztési tervei miatt szükségessé vált a Bükk-hegységből D felé tartó Geszti- és Csincse-patakok érintett szakaszának mederáthelyezése, ezért a Vattától D-re található területen örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez kapcsolódóan terepbejárást végeztünk.

Csáti-úti-dűlő (KÖH 74617): A Csincse felé vezető 3306. sz. összekötő út és a Nagy-völgyi-patak közötti területen optimálisnak nem mondható felszíni viszonyok mellett, beszántott repcével jelentősen szennyezett rögös, barna humusz talajon szórványosan Árpád-kori és késő középkori edények és őrlőkő töredékei kerültek elő. Ezek kevésbé intenzív – feltehetően a középkori Vatta falu szélén elhelyezkedő – telepjelenségekre utalnak, melyeket a nyomvonal területén a 3. lelőhely Ny-i szélétől mintegy 250 m-re Ny-ra lokalizáltunk.

Dobogó (KÖH 39495): A Csincse-patak jobb partján a patak és a csatlakozó csatorna közötti területen beforgatott-tárcsázott szántón átlagosnak tartható körülmények között kevésbé intenzív régészeti lelőhelyet (bronzkori és népvándorlás kori településnyomokat) lokalizáltunk. A lelőhely lehatárolása a rendelkezésre álló időben és az adott körülmények között nem volt lehetséges. A lelőhely a nyomvonalat érinti; a 39495 lelőhelyhez való tartozása feltételezhető.

Nagy-völgy-dűlő (KÖH 74623): A patakáthelyezés itteni szakasza a 3306. sz. összekötő úttól K-re, a Nagy-völgyi-patak K-i partján halad és a Kis-Csincse-patak Nagy-völgyi-patakba való torkolatáig tart. A terület É-i része a patak Margit-tanyánál lévő kanyarulatáig a beforgatott repce maradványaival és lebontott-elszántott tanya építési törmelékével erősen szennyezett, ez „elnyomja” és felülrétegezi az esetleges régészeti jelenségeket, s így erre a szakaszra értékelhető megfigyelést nem tudtunk tenni. A nyomvonalszakasz végén kb. 370–380 m hosszan nagyjából a 110 m tszf. rétegvonalig (a Kis-Csincse-patak árterének széléig) az újkorra keltezhető pelyvás soványítású durvakerámiát és vonaldíszes díszkerámiát (AVK), valamint bronzkori edénytöredékeket találtunk. A leletanyag mennyisége intenzív telepjelenségre utal.

Telek-oldal-dűlő (KÖH 74615): A Csincse-patak bal partján a patakmeder és a Vatta-Csincse (3306. sz.) összekötő út közötti területen beszántott és tárcsázott napraforgó és gabona, ill. álló, majd betakarított napraforgó morzsalékos állagú kötött barna humusz talaján a tervezett nyomvonalon és a mellette húzódó, bejárt kb. 80–100 m-es sáv területén újkorkori, Árpád-kori és késő

középkori edénytöredékek intenzív előkerülését dokumentáltuk a nyomvonal mintegy 400 m hosszúságában. Az Árpád-kori és 15. századi leletek a középkori Vatta falu K-i szélének építményeire utalhatnak. Egy 1730-as években készült térképes ábrázolás jól érzékelteti a faluhoz tartozó határ használatának korabeli rendjét. A lelőhely teljes lehatárolására nem volt lehetőség.

SIMON LÁSZLÓ

575. Vác, Burgundia utca

(KÖH 12067)

(Pest megye) Tő

Gázvezeték fektetési munkálatainál végeztünk régészeti megfigyelést 2009. szeptember 30-án a 3644/6–11 hrsz. ingatlanokon. A beruházási terület közvetlen közelében helyezkedik el a régészeti és levéltári adatokból ismert török kori temető. Egy 60 cm széles kanálú markolóval több száz méter hosszan húzott árok földjében két különböző helyszínen is emberi csontokat (koponyatöredéket, lábszárcsontot) találtunk, melyek már bolygatott állapotban voltak. Az árkokban nem találtunk sírokra utaló nyomokat, a helyszínt már korábbi közműárkok bolygatták. Fentiek alapján a nyilvántartott temető a beruházási területre is kiterjed. A csontokon kívül más, régészeti korú leletet nem találtunk.

A leleteket a váci Tragor Ignác Múzeumba szállítottuk.

ZIMBORÁN GÁBOR

576. Vác, Dombay utca 3.

(KÖH 12202)

(Pest megye) Kk

2009-ben a középkori város területén található telken (2972 hrsz.) új lakóház földmunkáinak régészeti megfigyelése során az 50–60 cm széles, 60–90 cm mély sávalapokban középkori rétegeket nem értek el. Az alapárkokban kevert, töltött talajt figyeltünk meg, amelyekből régészeti korú cserép nem került elő, csupán néprajzi kerámia (pl. belül sárga és zöld mázas lábasok fogója és lábai), állatcsontok és tégladarabkák. Ugyanezt tapasztaltuk a szomszédos, Dombay u. 1. sz. ház fala mellett ásott 4 statikai kutatógödörnél is. Csupán a telek D-i sarkán ásott, 140 cm mély vízóraakna kidobott földjéből sikerült néhány késő középkori cserepet gyűjteni: korongolt, szürke fenéktöredékeket és szürke, kihajló, legömbölyített fazékperemeket.

A leletek a váci Tragor Ignác Múzeumba kerültek.

KÓVÁRI KLÁRA

577. Vác, Eszterházy utca 7.

(KÖH 12066)

(Pest megye) Kú

2009-ben régészeti megfigyelés során figyelemmel követtük a 2939 hrsz. telken épülő lakóház alapozási munkáit. Az 50–70 cm széles, 50–60 cm mély sávalapokban